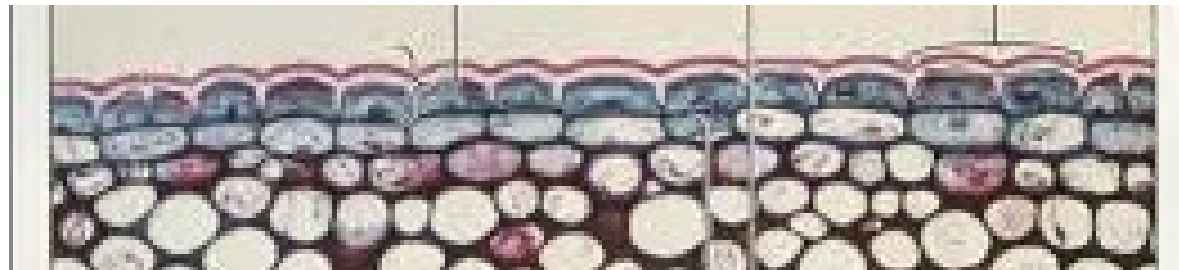

Metody studia neprůhledných objektů – Mikroreliéfová metoda

Botanická mikrotechnika 2024

H. Cempírková

Cíle cvičení

- vyjmenovat různé metody studia povrchu rostlinného těla
- vysvětlit principy těchto metod
- vytvořit preparát, na kterém je možné rozlišit jednotlivé struktury na povrchu pozorovaného objektu
- posoudit vhodnost metody na různé rostlinné objekty a vybrat tu nejvhodnější
- posoudit kvalitu získaného preparátu a ovládat možnosti, jak preparát nebo pozorování vylepšit

Možnosti studia povrchu neprůhledných objektů

- mikroskopie v dopadajícím „osvětlení“
  - optická (např. mikroskop Lug Zeiss)
  - elektronová – SEM, kryo SEM (aquaSEM)
- izolace povrchové vrstvy
- zhotovení otisku mikroreliéfu
- konfokální mikroskopie

Lug Zeiss Jena

Mikroskop pro práci
v **dopadajícím** světle
speciální konstrukce
objektivu, který
štěrbinou ve vnějším
plášti osvětluje
objekt shora
časté využití při
studiu epidermis a
průduchů

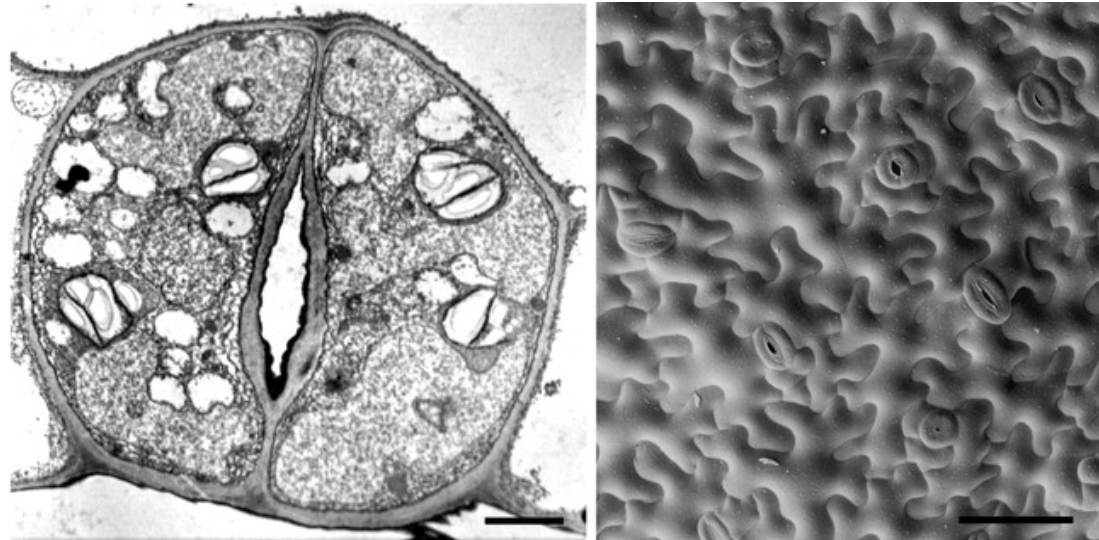
**2 svěrací
buňky**

Průduchová štěrbin

Vedlejší buňky **Stomatální
komplex**

Epidermální buňky

**Tvar a rozmístění průduchů
děloha *Arabidopsis thaliana* Heynh.**

**Transmission electron
micrograph
Zhao and Sack (1999)
Bar = 2 μ m**

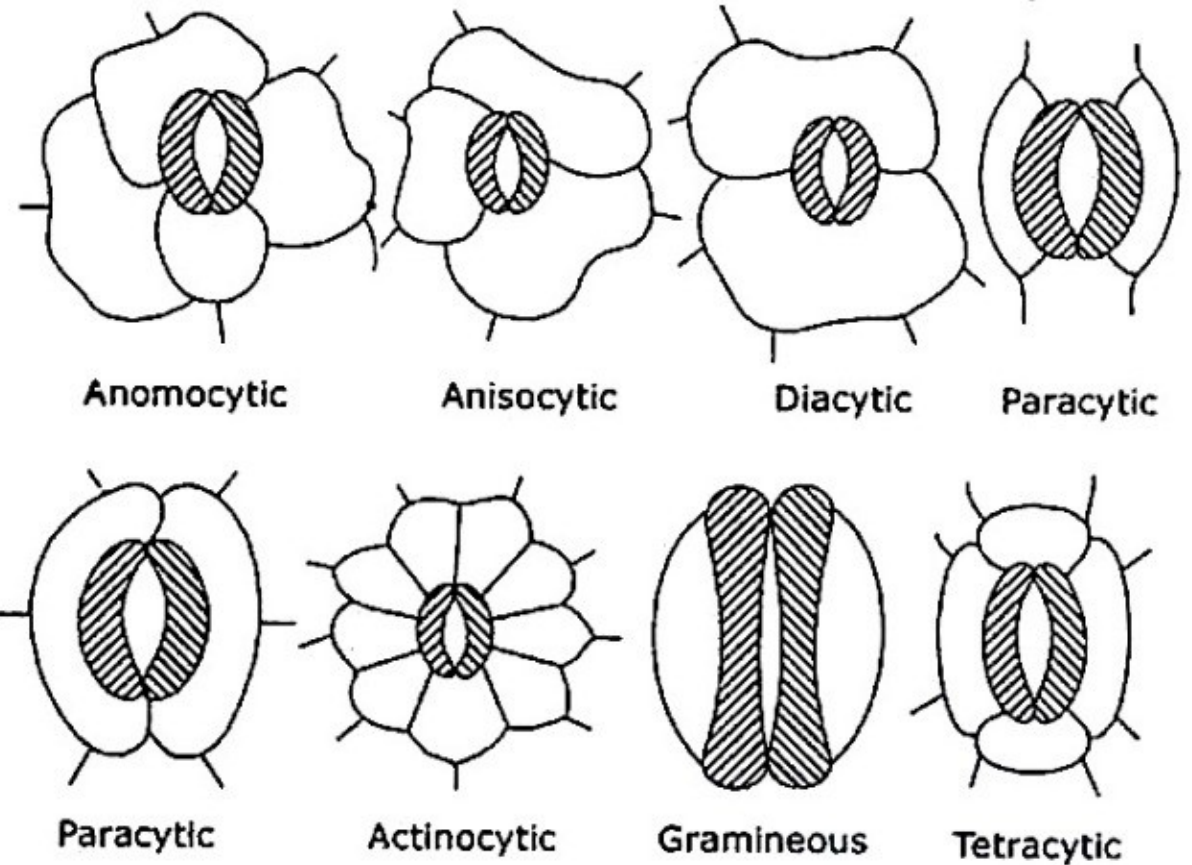
**Cryo-scanning electron micrograph
of maturing epidermis from a cotyledon.
The larger, non-stomatal cells are pavement cells
that are shaped like pieces of a jigsaw puzzle.
Nadeau J.A. and Sack F.D. Bar = 30 μ m
The Arabidopsis Book, 2002**

Buňka **sousední** (Neighbour cell)

- epidermální buňka v kontaktu s průduchem nebo jeho prekurzorem
- morfologicky stejná jako ostatní epidermální buňky

Buňka **vedlejší** (Subsidiary cell)

- epidermální buňka v kontaktu s průduchem nebo jeho prekurzorem
- morfologicky odlišná od ostatních epidermálních buněk

Klasifikace stomat podle počtu a uspořádání obklopujících buněk

- stomata izocytická – epidermální buňky se neliší od buněk sousedních

- anomocytická

- anomotetracytická (*Chlorophytum, Iri*

- stomata anizocytická –

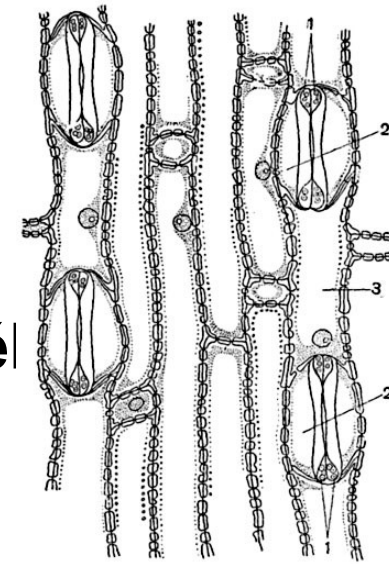
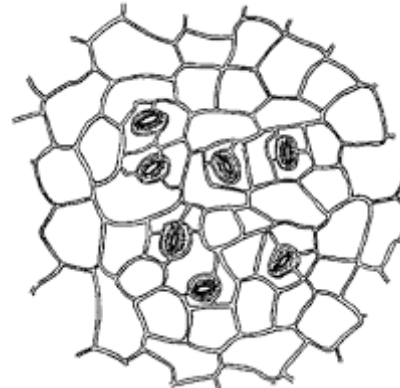
- diferencované sousední buňky různě uspořádané:

- paracytická (*Magnolia, Cyperus*)

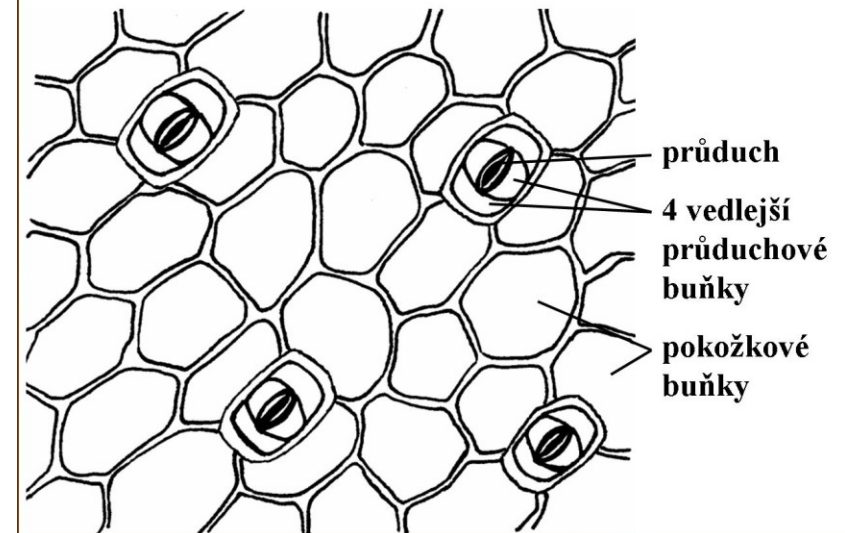
- brachyparatetracytická (*Tradesc*

- polocytická (*Dryopteris, Nephrole*

- amfianizocytická (*Begonia*)

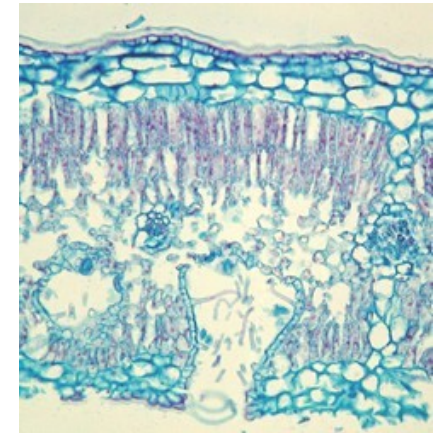
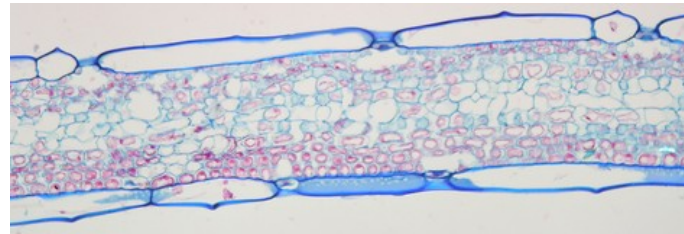

Pokožka a průduchy ze spodní strany listu *Rhoëo discolor* (*Tradescantia spathacea*)

Listy podle umístění průduchů

- **hypostomatické** – nejčastější typ, dvouděložné
- **amfistomatické** – (Iris, trávy), jednoděložné
- **epistomatické** – (vzplývavé listy vodních rostlin, některé trávy – *Festuca*, *Melica*, *Brachypodium*)

- HYPOSTOMATIC LEAF

- EPISTOMATIC LEAF

- AMPHYSTOMATIC LEAF

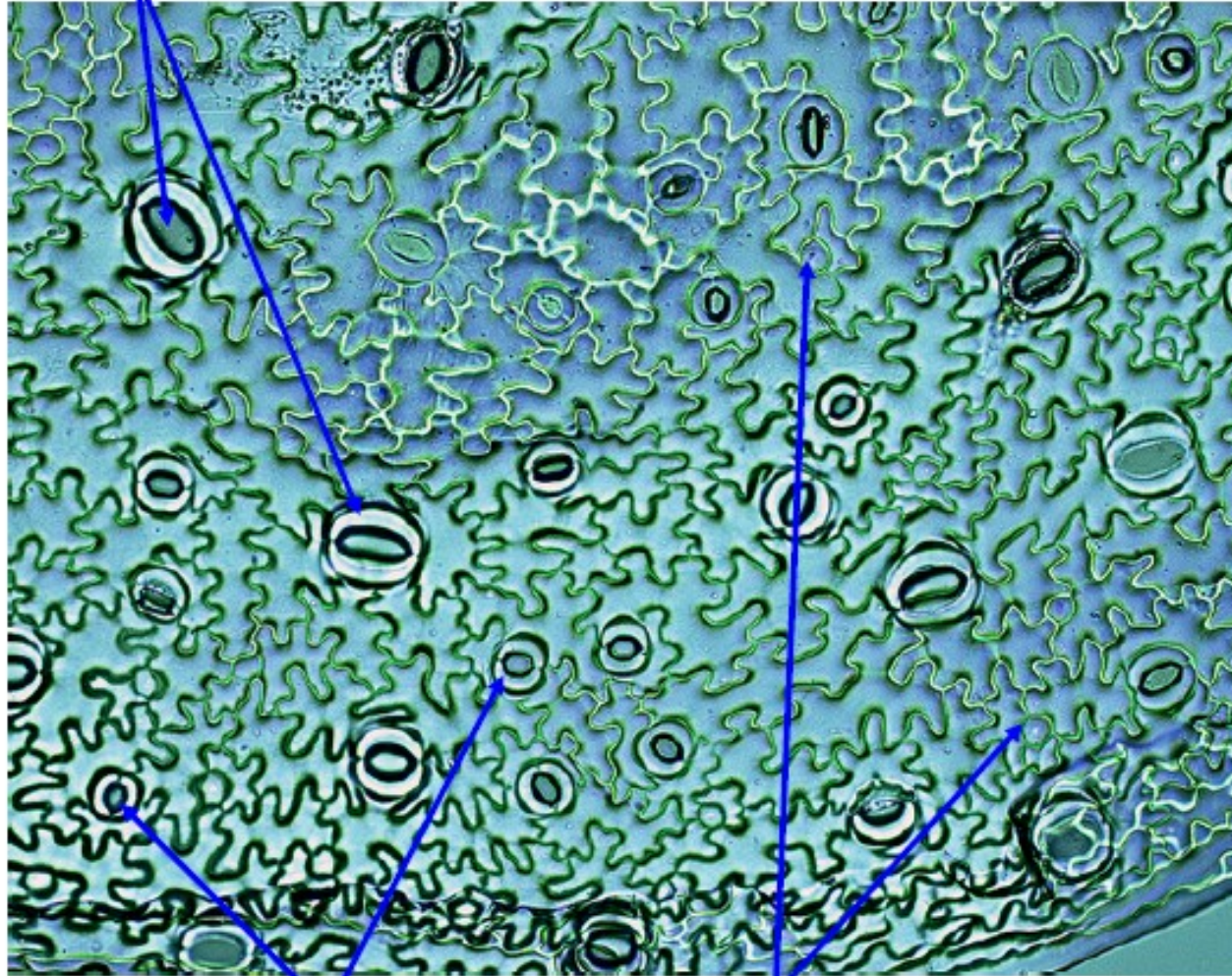
Stomata podle umístění na listech

- **stomata faneroporní** – svěrací buňky a epidermis leží v jedné rovině = nejčastější případ
- **stomata emerzní** – vyčnívají nad úroveň epidermis – hygropyty, plovoucí listy vodních rostlin
- **stomata submerzní** – ponořená stomata – xerofyty (*Iris*, *Chlorophytum*, *Pinus*, *Nerium oleander*)

Tvar a rozmístění a vývoj průduchů adaxiální strana dělohy tabáku *Nicotiana tabacum* L.

zralý průduch

mladý průduch

mateřská buňka průduchu

Stomatální densita:
(hustota průduchů)

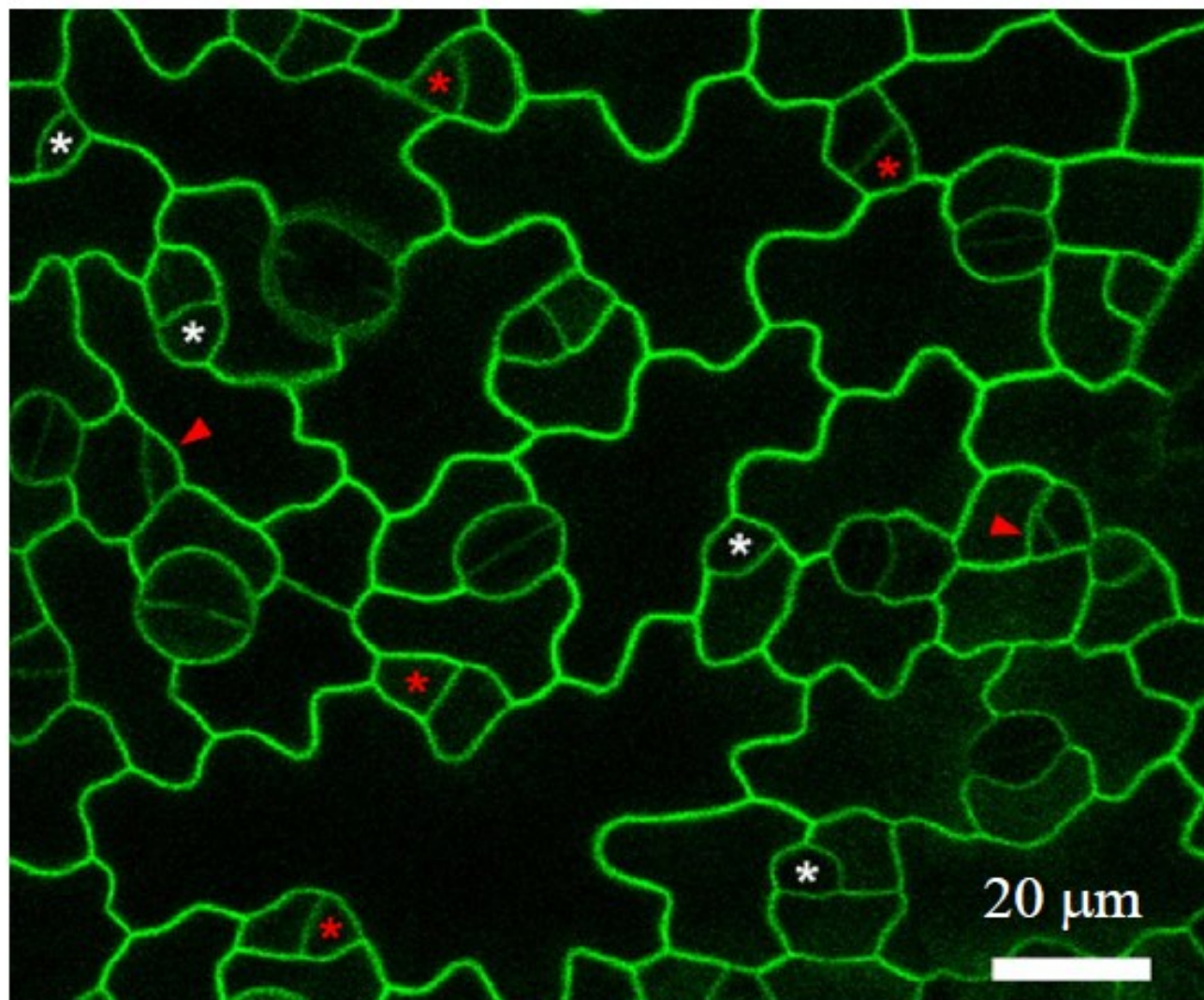
=

počet průduchů na
jednotku plochy

Stomatální index:

počet průduchů dělený
celkovým počtem
epidermálních buněk
včetně stomat.

Konfokální snímek abaxiální epidermis listu *Arabidopsis*

vizualizace
buněčných stěn =

GFP lokalizovaný
v plazmatické
membráně ("Q8")

Cutler *et al.*
2000

Vliv šikmého osvětlení na rozlišovací schopnost

Fotoğraf: George Steinmetz

© 2005 National Geographic Society. Her hakkı saklıdır.

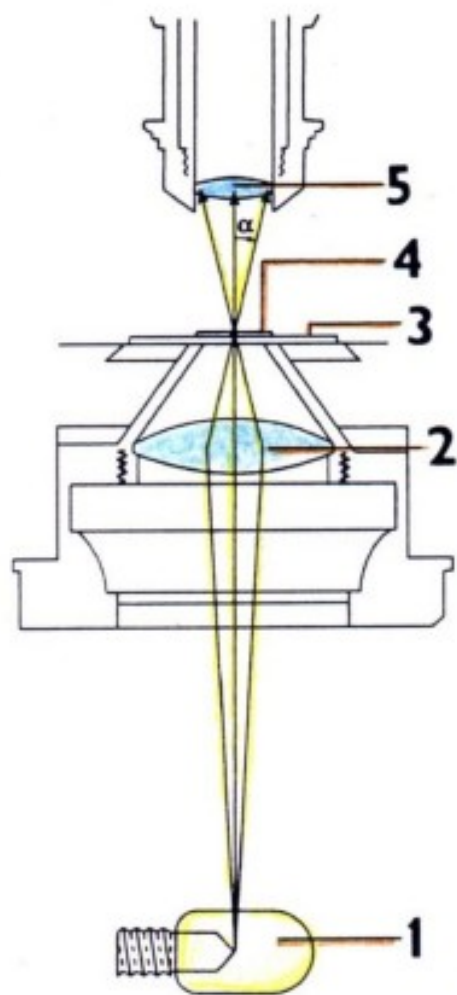
Dev Develer

National Geographic Türkiye, Şubat 2005

Temné pole (zástin)

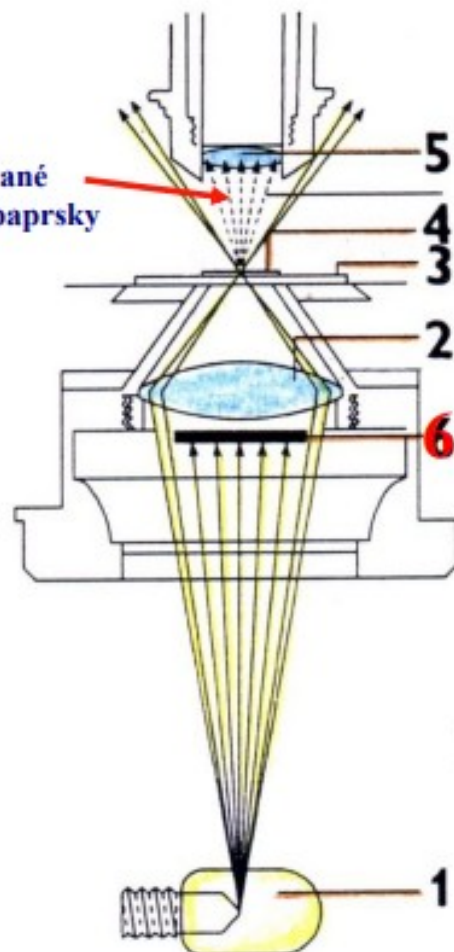
- **Princip:**

- **primární záření (nedifraktované) nevstupuje do objektivu**
- **pozorovaný objekt je osvětlen pouze šikmo dopadajícími světelnými paprsky (difraktované záření), které se od něj odrážejí, lámou a ohýbají se na něm**

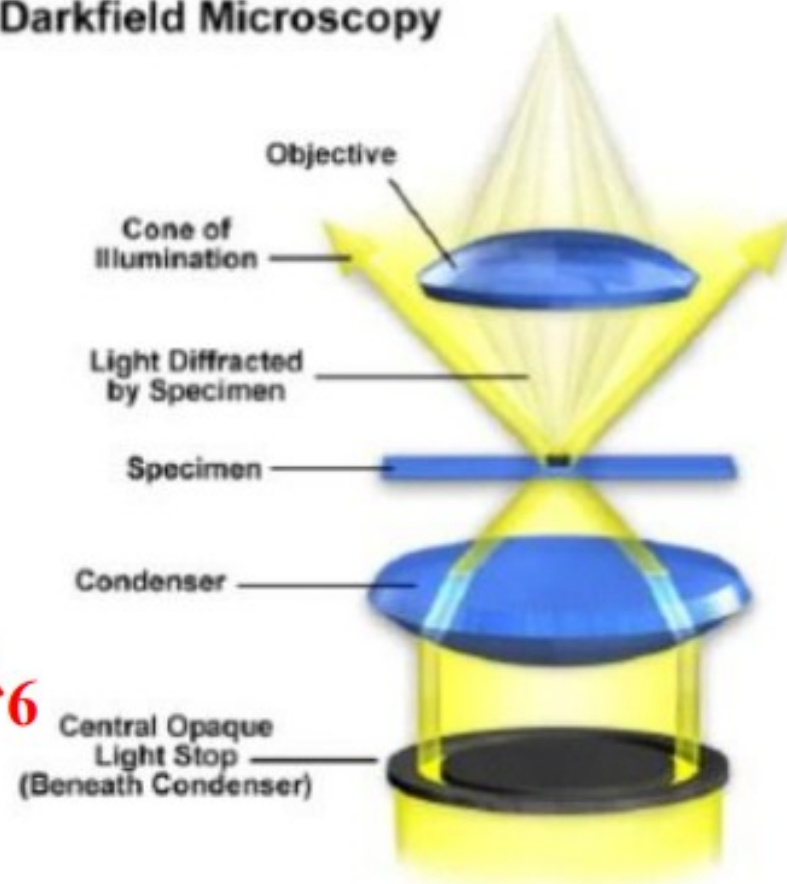
Procházející světlo

difraktované
světelné paprsky

Zástin

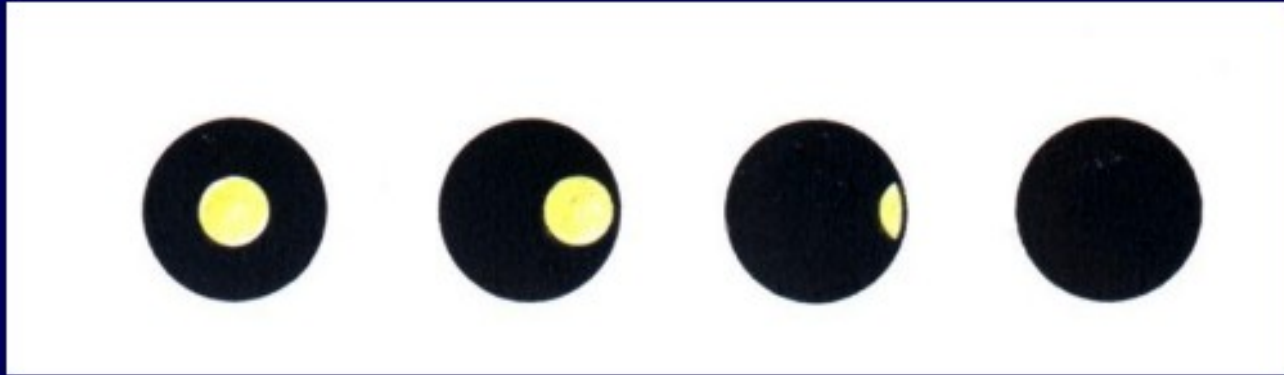
Darkfield Microscopy

Davidson and Abramowitz

- 1 - světelný zdroj
- 2 - kondenzor (speciální kondenzor pro zástin – kardioid)
- 3 - podložní sklo
- 4 - nrenarát

Nejjednodušší úprava zástinu

**posunutí
kondenzoru
do strany**

**otvor irisové
clonky**

terčová clonka

**zhotovení
terčové clonky
na kondenzor**

■ **Předpoklady pro pozorování v temném poli:**

silný světelný tok (zvýšíme intenzitu světla a odstraníme šedé filtry)

čisté médium v preparátu

tenká podložní skla

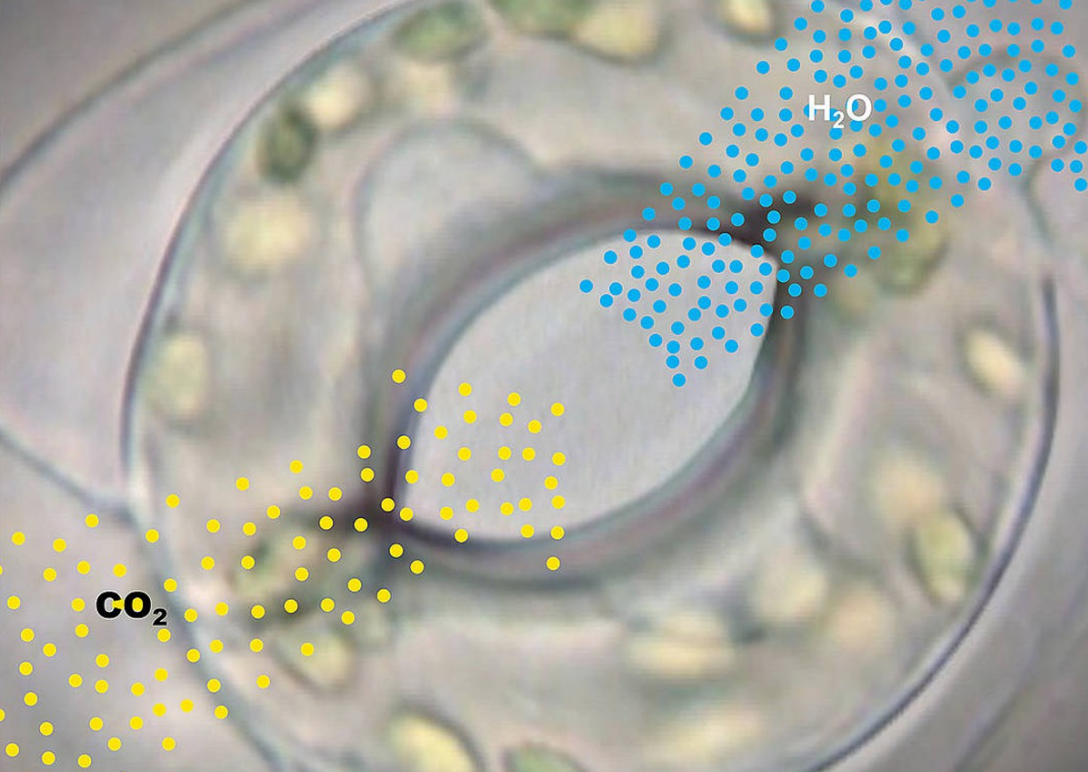
vhodný objektiv (lépe o menší NA)

použití imerze na kondenzoru

Možnosti nastavení šikmého osvětlení

- zešikmením zrcátka (používáme plochou stranu zrcátka)
- vložením stínícího disku s excentricky umístěným otvorem
- vysunutí aperturní clony mimo optickou osu
- vysunutí kondenzoru mimo optickou osu

Příprava preparátů:

1. Mikroreliefová metoda:

- A. otisk v laku na nehty, ve vodě
- B. otisk v laku na nehty nalepený na průhledné lepící pásce (bez vody)

Pozorování v procházejícím světle a při šikmém osvětlení

2. Stržená epidermis

3. Projasněný list (ethanol, SAVO, DMSO)/tenký list umožňující prosvětlení bez přípravy - okřehek

Hodnocení: srovnání metod a způsobu přípravy (náročnost, možné problémy, snadnost pozorování, výhody/nevýhody metod a různých způsobů přípravy preparátů), posouzení přínosu pozorování při šikmém osvětlení